

Fornyings-, administrasjons- og kirkeminister

Rigmor Aasruds hilsen til Kirkemøtet 5. april 2011

Med forbehold om endringer

Kjære Kirkemøte!

Jeg har to kirkelige begivenheter fra de siste ukene friskt i minne: først 50-årsmarkeringa for Ingrid Bjerkås sin ordinasjon i Vang kirke på Hamar og – få dager etter – utnevninga av Helga Haugland Byfuglien til den første fulltidspreses i Den norske kirke. Jeg vil gjerne benytte anledningen til også her å gratulere Den norske kirke med begge disse begivenhetene. Biskop Solveig Fiske sa på Hamar at ordinasjonen av den første kvinne, endra manges syn både på kvinner, kirka og på Gud. Samtidig hørte vi også sitater fra motstandere av kvinners prestatetjeneste i 1956. Noen av disse tjener kirka til liten ære; å ta fra andre mennesker kallet fra Gud og ta på seg Guds rolle som dommer kan da umulig være i pakt med kirkas oppdrag. Samtidig går det an, så lenge etter, å humre litt av enkelte av uttalelsene fra de skarpeste motstanderne. I dag kjenner vi noen av dem som kloke mennesker og kirkelige lederskikkelser. Det må ha vært mange som måtte gå runder med seg sjøl og skifte mening. Det krever også mot.

Det var mange av mine regjeringskollegaer som ga uttrykk for at vi hadde vært med på noe historisk da Kongen i statsråd sa ja til å utnevne biskop Helga til preses. Og for meg som bruker mye tid på fornying, er det ganske spesielt å gratulere en ny leder som kan trekke linjene tilbake til jomfru Maria for å finne ståsted for egen tjeneste. Jeg kan vel ikke si at det var helt beregna at utnevninga kom på Marimesse-dagen, men godt timet var det nå likevel, syns jeg.

Når kirka etter planen sjøl snart skal overta tilsetting av både proster og biskoper, krever det fortsatt oppmerksomhet å sørge for at lederskapet fylles opp av både kvinner og menn. Den åpenheten staten har borget for i disse sakene hittil, får jeg av og til signaler om at mange frykter kan bli borte. Den norske kirke skal fortsatt være ei åpen folkekirke, og det krever bevissthet fra kirkemøte, kirkeråd, bispedømmeråd, fellestråd og menighetsråd å sørge for at den fortsatt framstår slik både lokalt og nasjonalt.

Arbeidet med reformer i Den norske kirke har pågått mer eller mindre sammenhengende i 100 år. Vi har tatt ett skritt av gangen. Noen synes det har gått for seint, men fordelene er at reformene som har kommet, har vært gjennomført på grunnlag av brei oppslutning, både politisk og kirkelig.

Vi er midt i kirkeforlikperioden og demokratireformen. Kirkevalga til høsten blir den neste store milepælen. Det viktigste nå er å sørge for at det blir reelle valgalternativ, og at vi som velgere har tilstrekkelig informasjon til å velge mellom personer på listene. Så håper vi at evalueringa av demokratireformen blir slik at den legger grunnlaget for at Stortinget kan treffe sine historiske grunnlovsvedtak neste vår.

Rammene som er trukket opp i kirkeforliket, innebærer at det som skal gjennomføres i 2012, er en forfatningsreform, og kanskje mest en reform av staten. Grunnlaget for relasjonen mellom staten og Den norske kirke endres, og det innebærer at ansvaret for å utpeke biskoper og proster kan overføres til kirkelige organer. Kirkeforliket slår fast at prester og biskoper fortsatt skal være statlig tilsatte og lønna av staten. Det fremgår tydelig av forliket.

Det innebærer at kirkedepartementet – og jeg som kirkestatsråd – fortsatt vil ha det overordnede arbeidsgiveransvaret for presteskaper, i tillegg til ansvaret for midlene som bevilges til dette over statsbudsjettet. Noen tar til orde for raskere endringer i dette, mens andre er godt fornøyd med dagens ordning. Jeg vil være tydelig på at jeg vil ta ansvar for oppgavene som til enhver tid ligger til meg som kirkestatsråd. Jeg vil sørge for at de blir håndtert på en forsvarlig måte, til beste for kirka.

Endringene i Grunnloven vil føre til at det ikke vil være de samme strenge grensene mot en videre utvikling av kirkas forhold til staten.

Nå må veien videre staves ut.

Hvilke reformer av kirkas organisasjon og forvaltning skal det legges opp til i fortsettelsen, altså etter forlikperioden?

For mitt og departementets arbeid med lovendringer som sikter mot en forvaltningsreform i Den norske kirke, vil det være av stor betydning om Kirkemøtet kunne bidra til å identifisere grunnleggende forutsetninger som slike reformer bør bygge på.

Den sentrale politiske interessen i dette er knytta til spørsmålet om hvordan Den norske kirke kan sikres som folkekirke. Det handler dels om demokrati, om medlemmenes mulighet til å være med og forme kirka si. Og så handler det om at det fortsatt skal være kirker og prester i alle lokalsamfunn, som døper og vier, konfirmerer og begraver, som feirer gudstjenester og åpner kirkene, ved små og store begivenheter i folks liv. Når vi har gjort de nødvendige endringene i Grunnloven og skal gå over til å gi form til kirka innenfor et nytt rammeverk, tror jeg at det særlig er den framtidige organisering av prestatjenesten det er viktig å finne svar på.

Fra gammelt av har vi gjerne sagt at ”bønda bygde kirker” og ”kongen sendte prester”. Hvis kongen ikke lenger skal sende prester, hvordan skal de da innordnes i den kirkelige organisasjonen? Hvem skal være arbeidsgiveren deres og ansette dem? Hvilket forhold skal de ha til kirkelige demokratiske organer og til andre ansatte? Hvem skal lede og ledes av hvem? Skal biskopene fortsatt være både arbeidsgivere for prestene og tilsynsmenn/-kvinner for hele kirkas liv i bispedømmet? Eller skal dette deles opp?

Dette er grunnleggende spørsmål det er helt nødvendig å finne gode svar på. Både menigheter, prester og biskoper må være med i denne samtalen slik at vi fortsatt kan få breie og samlende prosesser i det videre arbeidet.

For det politiske arbeidet med reformer av kirkelig forvaltning og kirkelig lovverk, er det nødvendig at Kirkemøtet peker på viktige føringer og prinsipper som bør legges til grunn. Sett fra mitt ståsted, er dette noe av det viktigste dere kan jobbe med for at vi sammen kan komme videre.

Min tilnærming til videre forvaltningsreformer er at vi skal holde oss i bevegelse. Grunnlovsendringene er en stasjon på veien, men vi skal ikke stoppe opp.

Vi skal søke breie forlik for å bevare medlemmenes tilhørighet og de mange kvalitetene Den norske kirke har, gjennom disse endringsprosessene.

Jeg har merka meg at spørsmålet om Den norske kirkes selvforståelse som evangelisk luthersk kirke står på dagsorden for dette møtet. Jeg har forståelse for at en organisasjon har behov for denne typen interne drøftinger av og til. Og ikke minst nå når dere skal meisle ut en framtidig kirkeorganisasjon. Samtidig må jeg nok si, at for folk flest i kirka vår, er det mye viktigere å få svar på hva det vil si for kirka å være kjærlighetens ansikt i dagens verden. Jeg håper at dere også vil makte å kommunisere svar på dette viktige spørsmålet om kirkas relevans i folks liv.

Noe av dette møtte jeg veldig sterkt da jeg besøkte Genève tidligere i vinter. Det var interessant å se hvordan Den norske kirke er en integrert del av og bidragsyter i de internasjonale, økumeniske organisasjonene. Det gir noen nyttige perspektiver på det vi kaller utfordringer her hos oss. Jeg fikk både forståelse for viktigheta av å jobbe med egen selvforståelse og teologi, og også noen gode bilder på hva det vil si å være kjærlighetens ansikt i verden. Det kunne handle om solceller i Mali eller arbeid med religionsdialog og solidaritetsbesøk til kirker i den arabiske verden, som i disse tider opplever mye uro og usikkerhet for framtida. Jeg lærte meg til og med et nytt ord: diapraxis. Det handler ikke bare om å snakke sammen på tvers av religionsgrensene, men også om samhandling. Det er helt sikkert også nyttig i vår egen sammenheng. Så var det selvsagt også kjekt å møte igjen Olav Fykse Tveit. Vi er jo ikke flere her i landet – og i denne kirka – enn at vi soler oss litt i glansen når en av våre inntar en framskutt posisjon.

Et av temaene jeg møtte i Genève, var urfolksarbeidet. Her forstår jeg at Den norske kirke har vært aktiv i så vel finansiering som i utvikling av arbeidet. Som dere veit, er jeg ikke bare kirkeminister, men også ansvarlig statsråd for same- og minoritetspolitiske spørsmål. Jeg har derfor en dobbelt interesse av å lytte til hva dere har å si om forslaget til strategiplan for samisk kirkeliv.

Jeg er særlig opptatt av språk. I februar la vi fram en *Handlingsplan for samisk språk – statusrapport 2010 og videre innsats i 2011*. Å sikre at de samiske språka i Norge skal være sterke og levedyktige språk også for framtidige generasjoner, er et ansvar vi må ta i fellesskap.

Kirka har tradisjonelt vært og er fortsatt en viktig arena for bruk av samiske språk. Jeg merker meg at Den norske kirke arbeider aktivt med samiske spørsmål. Samisk kirkeliv skal utvikles i

pakt med samisk selvforståelse og samisk tradisjon, hvor språk og kulturuttrykk er synlig og tydelig til stede. Det pågår et viktig og ressurskrevende arbeid med gudstjenestemateriell for å sikre nettopp dette: bibeloversettelse, tilpasning av kirkens liturgier og salmer, og utarbeiding av trosopplæringsmaterieill på samisk. Samisk kirkeliv skal være en integrert del av det øvrige kirkelivet.

La meg bare kort nevne at jeg det var en flott opplevelse å feire samefolkets dag på Røros 6. februar, med gudstjeneste på sørsamisk, selv om jeg ikke forstod så mye av det som ble sagt.

Jeg registrerer at den største mengden av dokumenter til dette Kirkemøtet er knytta til gudstjenestereformen. Det å fastsette rammer og liturgiske ordninger som skal brukes ved gudstjenester og kirkelige handlinger, er en stor og viktig oppgave. Det er jo gjennom dette folk flest møter kirka.

Da jeg var i Genève, møtte jeg også det norske menighetsmiljøet der, og jeg var bedt om å orientere litt om de endringene vi nå står oppi når det gjelder kirkelige reformer. Etter at jeg hadde snakka både lenge og vel om demokratireform og grunnlovsendringer, om forfatningsreform og forvaltningsreform, ble ordet gitt fritt. Da kom det ett spørsmål. Det var ei eldre dame som lurte på om det virkelig var nødvendig å forandre på Fader Vår.

Det spørsmålet sendte jeg der og da videre til kirkerådsdirektøren, som var til stede. Jeg nevner det her for å illustrere at for vanlige folk er kanskje denne saken viktigere enn grunnlovsspørsmåla. Det er i alle fall viktig at folk kan kjenne seg igjen og oppleve tilhørighet og trygghet i møte med kirka når de kommer til dåp, konfirmasjon, begravelser eller bryllup og til alminnelige gudstjenester. Dette er kirka sin kjerneoppgave: å by folk et språk vi kan bruke i situasjoner der våre egne ord ofte blir fattige, og der mange av oss kjenner oss hjelpeløse og famlende. Jeg har sjølsagt full respekt for at det ligger til dere å treffe beslutning om dette. Men hvis de som kommer til kirka en sjelden gang, føler seg mer og mer fremmede der, skaper vi ikke gode vilkår for ei levende folkekirke framover. Det tar et par generasjoner å lære en ny form på Fader Vår. Derfor er det viktig at de få liturgiske formene som er folkelig felleseie, får være stabile over så lang tid som mulig. Dette handler også om å ta ansvar for å bevare rollen som folkekirke.

Det er bare snaue fem måneder siden dere var samla sist. Likevel ligger det nå mange viktige saker til behandling på Kirkemøtets bord. Jeg ønsker dere lykke til med beslutningene dere skal treffe. Jeg ser naturligvis særlig fram til de vedtakene dere vil fatte i saken om konsekvenser av eventuelle endringer i Grunnlovens kirkebestemmelser.

Jeg starta med å fortelle om gode opplevelser knytta til kvinner i prestatjeneste gjennom 50 år. La meg til slutt dele noe av det jeg gleder meg til denne sommeren: Jeg skal bruke noen dager på å gå pilegrim mellom Gran og Trondheim. Det blir ikke hele strekninga i år, men jeg gleder meg til å vandre sammen med andre og komme fram til Trondheim til Olsok. Av og til dukker nye trosuttrykk opp, og jeg er glad for at kirka har tatt denne utfordringa og er med og legger til rette for at vandringa kan gi ekte møter med både tro, naturen, medvandrere og kirkene langs leia. Etter ei uke med kilovis med papir og inneliv kan det hende dere også lengter etter et trosuttrykk som får med seg både armer og bein, hode og hjerte. I så fall må dere ha god tur enten dere skal gå langt eller kort!

Men aller først ønsker jeg dere et godt kirkemøte!